Έθνος - Εθνικισμός και Ορθόδοξο φρόνημα (Πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Δ. Μεταλληνός, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 23 Ιανουαρίου, 2006

"*Είναι ανάγκη, συνεπώς, να συνειδητοποιήσουν και οι Έλληνες «εθνικιστές», ότι με την τακτική τους συμπλέουν, τελικά, με τον ευρωπαϊκό εθνικισμό - ρατσισμό, δολοφονώντας τον αυθεντικό πατριωτισμό, πού θεμελιώνεται μόνο στην άδολη φιλανθρωπία της Ορθοδοξίας των Αγίων μας.*"

1. Με το κείμενο αυτό θα προσπαθήσω να δώσω απάντηση στο ερώτημα: Γιατί η Ορθοδοξία -«καθ' ό Ορθοδοξία», φυσικά- δεν μπορεί να είναι εθνικιστική.
Δεν θα επιχειρηθεί, βέβαια, εδώ αποσαφήνιση των όρων: έθνος, εθνισμός, πατριωτισμός, εθνικισμός. Διότι, παρά τη συχνή κακοποίηση τους, στην καθημερινή χρήση, λίγο ή πολύ έχουν περιεχόμενο κοινά αποδεκτό. Έτσι, οι όροι πατριωτισμός και φιλοπατρία εκφράζουν κάτι σαφές και, όπως πιστεύω, καθολικά δεκτό· την αγάπη προς την πατρίδα, ως τόπο της στενότερης ή ευρύτερης καταγωγής, κάτι πού καταφάσκει και η ορθόδοξη παράδοση δια στόματος του αγίου Γρηγορίου του θεολόγου (4ος αι.): «Μητέρα τιμάν των οσίων (=είναι ιερό να τιμά κανείς τη μητέρα του)· μήτηρ δε άλλη μεν άλλου, κοινή δε πάντων (μήτηρ) πατρίς» (Επιστ. 37). Το μόνο, πού πρέπει να δηλωθεί, είναι η σαφής διαφοροποίηση στο κείμενο αυτό των ορών «εθνισμός» και «εθνικισμός», διότι ο μεν πρώτος ταυτίζεται με τον «πατριωτισμό», ο δεύτερος όμως κρύβει τη νόσο του μισαλλόδοξου φανατισμού, με όλες τις ευνόητες ταυτίσεις και προεκτάσεις.

2. Η στάση απέναντι στο «έθνος» και στην «πατρίδα» στο χώρο των κατά παράδοση ορθοδόξων λαών είναι μεν ενσωματωμένη σ' αυτό, πού δηλώνει εκκλησιαστικά ο όρος «ορθόδοξο φρόνημα» (πρβλ. Ρωμ. 7,27), ως το περιεχόμενο της συνειδήσεως τους, προϋποθέτει, όμως, τη χριστιανική νοηματοδότηση του όρου «έθνος», ήδη στην αρχή της εμφανίσεως της Εκκλησίας στην ιστορική σκηνή, ως σώματος και κοινωνίας. "Έτσι, «έθνη» αποκαλούνται στην Καινή Διαθήκη, όπως και στη σύγχρονη της εβραϊκή κοινωνία, οι ειδωλολάτρες - εθνικοί, οι μη Ιουδαίοι και μη χριστιανοί. Αυτό εννοεί π.χ. ο Χριστός στην «επί του όρους» ομιλία, λέγοντας: «πάντα γαρ ταύτα τα έθνη επιζητεί» (Ματθ. 6,32). Την ίδια έννοια έχει και ο λόγος για «έλληνες» στο Ιωάν. 12, 20. Πρόκειται για «εθνικούς» (ειδωλολάτρες) προσηλύτους (Π. Ν. Τρεμπέλα, Υπόμνημα εις το κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον, σ. 448/9). Αυτό πρέπει να υπογραμμισθεί για τους σημερινούς εθνικιστές, οι όποιοι,

στηριζόμενοι σε ανεπιστημονικές μυθοπλασίες, βλέπουν στο χωρίο αυτό πράγματα άσχετα προς την ιστορική αλήθεια.

Ο Χριστός παραδόθηκε στα «έθνη» (=εθνικούς) (Ματθ. 20, 19). Η εντολή του, όμως, μετά την ανάσταση του είναι «πορευθέντες, μαθητεύσατε (=κάμετε μαθητές - χριστιανούς) πάντα τα έθνη» (=λαούς) (Ματθ. 28, 19). Σ' όλες αυτές τις περιπτώσεις ο όρος «έθνος» (ή «έθνη») έχει κυρίως πνευματική - θρησκευτική και όχι φυλετική σημασία. Σημαντικό, όμως, είναι, ότι ήδη στην Κ.Δ. χρησιμοποιείται ο όρος «έθνος», πάλι με πνευματική έννοια, αλλά για να δηλώσει το σώμα των πιστών, το «λαό του Θεού», το «έθνος άγιον» (Α' Πέτρ. 2, 9). «Έθνος άγιον» και «λαός του Θεού» ταυτίζονται νοηματικά και σημαίνουν το «σώμα Χριστού», την Εκκλησία, με υπόβαθρο καθαρά α-φυλετικό.

Έτσι, οδηγούμεθα στο Γαλ. 3, 27 ε., όπου ορίζεται από τον Απ. Παύλο, ότι οι βαπτισμένοι «εις Χριστόν» (=όσοι «πέθαναν» και αναγεννήθηκαν στο σώμα του Χριστού) έχουν ντυθεί τον Χριστό και, έτσι, «ουκ ένι Ιουδαίος ή Έλλην». Μέσα στην Εκκλησία δεν υπάρχουν πια διαφορές (φυλετικές - ταξικές), αφού η ιδιότητα του μέλους της Εκκλησίας ενώνει, ενώ οι όποιες άλλες ιδιότητες χωρίζουν. Όλα αυτά όμως (όπως και στο Κολ. 3, 11) σε πλαίσια καθαρά υπερεθνικά και αφυλετικά. Οι πιστοί είναι ίσοι ενώπιον του Θεού, ο Οποίος εξ άλλου δεν είναι «προσωπολήπτης», αφού «εν παντί έθνει ο φοβούμενος αυτόν και εργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτός αυτώ εστίν» (Πράξ. 10,34). Η πέτρεια έννοια «έθνος άγιον» ταυτίζεται με τον παύλειο όρο «λαός Θεού» (π.χ. Β' Κορ. 6, 16: «...και έσομαι αυτών θεός και αυτοί έσονται μοι λαός». Πρβλ. Α' Πέτρ. 2, 9: «Υμείς δε γένος εκλεκτόν..., οί ποτέ ου λαός, νυν δε λαός Θεού», όπου υπεισέρχεται και ο όρος «γένος», δηλωτικός της νέας –πνευματικής καταγωγής από το «δεύτερο Αδάμ» και γενάρχη της νέας ανθρωπότητας, τον Ιησού Χριστό). Όλ' αυτά τα χωρία, πού ενδεικτικά αναφέρθηκαν, σχετίζονται με το νέο έθνος - γένος - λαό, το «σώμα» του Χριστού, πού δεν υποκαθιστά τις οποιεσδήποτε ανθρώπινες και ιστορικές σχέσεις, αφού ανάγει σε μια νέα όχι μόνο ενδοϊστορική, αλλά συνάμα και υπεριστορική πραγματικότητα, σε ένα νέο Θεανθρώπινο κόσμο, πού ενώνει τους λαούς της γης σε μια ενότητα, θεμελιωμένη στην άκτιστη «θεία Βασιλεία» (χάρη). Ο χαρακτηρισμός των χριστιανών το 6' αιώνα «τρίτον γένος» (genus tertium) ενσαρκώνει τη νέα αυτή συνείδηση και την υπέρβαση των φυλετικών διαιρέσεων, αφού οι «αναγεννημένοι» μέσα από την πνευματική «κοιλία» της Εκκλησίας, το βαπτιστήριο (ή την κολυμβήθρα), κληρονομούν από τον Χριστό μια νέα-διαφορετική φύση, πού καταργεί την «πεσούσα» φύση του παλαιού Αδάμ.

Αυτά είναι τα θεμέλια της χριστιανικής ανθρωπολογίας, πού ενεργοποιούνται με την ενσωμάτωση του ανθρώπου στην Εκκλησία. Οι ιστορικές - ενδοκοσμικές σχέσεις δεν αναιρούνται, αλλά υπερβαίνονται και ιεραρχούνται. Ο Βαρνάβας, έτσι, και ως απόστολος και συνεργάτης του Παύλου, χαρακτηρίζεται «κύπριος τω γένει» (Πράξ. 4,36), ο ίδιος δε ο Παύλος δεν αποποιείται την καταγωγή του (Γαλ. 1,13 ε.), αφού ο

θεός των Χριστιανών, ο «πατήρ» του Ιησού Χριστού (Α΄ Ιωάν. 2, 23), «εποίησεν εξ ενός αίματος πάν έθνος ανθρώπων κατοικείν επί παντός προσώπου της γης, ορίσας... τας οροθεσίας της κατοικίας αυτών» (Πράξ. 17, 25 ε.). Με αυτά δηλώνεται η ενότητα του ανθρωπίνου γένους λόγω της κοινής ΟΛΩΝ καταγωγής («εξ ενός» αίματος ή ανθρώπου) και άρα το αβάσιμο και αντιχριστιανικό του φυλετισμού. Οι διαμορφωμένες ιστορικά -και μέσα στη δυναμική της πτώσεως- «εθνότητες» και οι οποιεσδήποτε ανάμεσα τους διαφορές - διακρίσεις δεν προέρχονται από τον ένα και δημιουργό θεό, αλλά από την αμαρτία. Αυτό εκφράζει ως πανορθόδοξο βίωμα το «κοντάκιο» της Πεντηκοστής: «Ότε καταβάς τας γλώσσας συνέχεε, διεμέριζεν έθνη ο "Ύψιστος· ότε του πυρός τας γλώσσας διένειμεν, εις ενότητα πάντας εκάλεσε...». Αντιπαρατίθενται σ' αυτό το γεγονός της Βαβέλ (Γεν. κεφ. 11) και της Πεντηκοστής (Πράξ. 2, 1 ε.). Στο πνεύμα της Πεντηκοστής (Πράξ. 2,1 έ.) ζει η Εκκλησία, στην αυθεντική της έκφραση, ως Ορθοδοξία.

Ο όρος «έθνος», μαζί με τα συνώνυμα του, αποφορτίζεται εκκλησιαστικά από το παλαιό νόημα του και αναφορτίζεται (=ενέργεια πού χαρακτηρίζει όλη τη θεολογική γλώσσα του Χριστιανισμού) με έννοια πνευματική - πολιτιστική, στα όρια της νέας υπαρξιακής και υπαρκτικής γεννήσεως των Χριστιανών (βλ. Ιωάν. 1,13: «οί εκ Θεού εγεννήθησαν»). Αυτή η νέα συνείδηση και πραγματικότητα εκφράζεται στην Αποκάλυψη (κεφ. 5, 9-10): «...Άξιος ει λαβείν το βιβλίον και ανοίξαι τας σφραγίδας αυτού, ότι εσφάγης και ηγόρασας τω Θεώ ημάς εν τω αίματί σου εκ πάσης φυλής και γλώσσης και λαού και έθνους». Η Εκκλησία, ως σώμα Χριστού, είναι ο νέος κόσμος, η νέα «εν Χριστώ» κοινωνία.

3. Ιστορική πραγμάτωση της νέας αυτής συνειδήσεως υπήρξε η αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης (Ρωμανία / Βυζάντιο). Το «Βυζάντιο», παρ' όλες τις ανθρώπινες ατέλειες και αμαρτίες, νοείται ως μία «Μεγάλη Εκκλησία», μέσα στην οποία προσκομίζεται συνεχώς η ανθρώπινη αμαρτία - αποτυχία, για να μεταμορφωθεί, με τη μετάνοια και την άκτιστη χάρη, σε ζωή εν Χριστώ. Βυζαντινολόγοι, όπως ο Στ. Ράνσιμαν (Βυζαντινή θεοκρατία, Αθήνα 1982) μπόρεσαν να δουν έτσι το «Βυζάντιο», ερμηνεύοντας το «εκ των ένδον» και όχι με τα φραγκολατινικά κριτήρια της αλλοτριωμένης χριστιανικότητας και ελληνικότητας. Στο Χριστιανικό Κράτος της Ρωμανίας συνεχίζεται πληθυσμιακά η δομή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας: ένας μεγάλος αριθμός λαοτήτων συνθέτει την αυτοκρατορία, ή, αν θέλουμε, κοινοπολιτεία, συνιστώντας εκ των πραγμάτων μία τρισύνθετη ενότητα: πολιτιστική (παρά τις τοπικές ιδιαιτερότητες), κρατική και πνευματική. Ο ελληνιστικός πολιτισμός, ο ρωμαϊκός κρατικός φορέας και η νέα συνείδηση, η Ορθοδοξία, συνθέτουν το «Γένος των Ρωμαίων», δηλαδή των Ορθοδόξων πολιτών της Νέας Ρώμης. Κατά κάποιο τρόπο, η Ρωμαίικη Αυτοκρατορία γίνεται το «πανδοχείο» της ιστορίας (βλ. Λουκ. 10, 24), ενσαρκώνοντας τον αναμενόμενο νέο κόσμο, στα όρια της θεανθρωπότητας. Αυτό είναι βέβαια αισθητό, όπου σώζεται το ορθόδοξο - πατερικό φρόνημα.

Όλες οι λαότητες της αυτοκρατορίας θα συνδέονται με την κοινή πίστη (ως φρόνημα), σε μια νέα συγγένεια, την εν Χριστώ παγγένεια των Ρωμαίων, με σημείο αναφοράς όχι την Παλαιά, αλλά τη Νέα Ρώμη - Κωνσταντινούπολη. Τα «εθνικά» ονόματα δεν διέκριναν τις λαότητες διαιρετικά, αλλά υποδήλωναν τις επαρχίες (αυτό σημαίνει ο όρος «έθνος» στον 34ο αποστολικό κανόνα) και τις γλωσσικές ομάδες. (Η Ρωμανία ποτέ δεν επεδίωξε γλωσσική ομοιομορφία). Η Ορθοδοξία ήταν ο πανενωτικός σύνδεσμος των Ρωμαίων. Και αυτό βιωνόταν εντονότερα, οπού η σχέση με την «πατερικότητα» ήταν ισχυρότερη. Γι' αυτό και το «εθνικό» όνομα «ρωμαίος» ταυτίσθηκε με το περιεχόμενο της νέας «εθνικής» συνειδήσεως, δηλαδή την πίστη. Ρωμαίος (δηλαδή Νεο-Ρωμαίος ή Ρωμηός) σημαίνει ορθόδοξος. Η μακραίωνη διαπάλη μεταξύ Φραγκο-γερμανικού κόσμου και Ρωμαίικης Ανατολής επικεντρώθηκε γι' αυτό στη διεκδίκηση από τους Δυτικούς του ονόματος «ρωμαίος», ταυτόσημου με το «ορθόδοξος», ενώ στη Χριστιανική Ανατολή προσέδωσαν τα ονόματα «Γραικία» και «Γραικός», δηλωτικά όχι του «ελληνισμού» και της «ελληνικότητας», όπως αφελώς θέλουν κάποιοι να πιστεύουν. "Απλά σημαίνουν: «χώρα των μη (γνησίων) Ρωμαίων και αποσχισθέντων αιρετικών». Βέβαια, αυτά όλα μας τα ξεκαθάρισε με την πρωτοπορειακή επιστημονική ερευνά του ο π. Ι. Ρωμανίδης, αλλά είναι ανάγκη να αναρριπίζονται, διότι δεν έχουν συνειδητοποιηθεί ακόμη από πολλούς ή απορρίπτονται ασυζητητί από τους ευρωπαΐζοντες.

Οι λαοί της Ρωμανίας / Βυζαντίου, ανάλογα με το βαθμό ορθοδοξοποιήσεώς τους, υπερβαίνοντας το κριτήριο της καταγωγής, εντάσσονταν σε μια άλλη ενότητα, στο εκκλησιαστικό σώμα. Η εκκλησιαστική δε ενότητα επιβίωσε αδιατάρακτα στις σχέσεις των Ορθοδόξων ως το 19ο αιώνα και την έξαρση των εθνι(κι)σμών. Όταν η πατριαρχική εγκύκλιος του 1848 ονομάζει το «λαό» (δηλ. σύνολο το ορθόδοξο εκκλησιαστικό σώμα) «φύλακα» της Ορθοδοξίας, εκφράζει αυτή τη συνεχιζόμενη πραγματικότητα της Ρωμανίας, την υπερφυλετική ενότητα με βάση την πίστη. Αυτή την ενότητα διασπούσε (και διασπά) η αίρεση (κάθε αίρεση) ως νόθευση και, γι' αυτό, απόρριψη της Ορθοδοξίας. Η απόρριψη δε της Ορθοδοξίας είχε ως συνέπεια την ανάπτυξη αντεθνικού ρόλου, όπως συνέβη λ.χ. με τους λεγόμενους «μονοφυσίτες» στα ανατολικά και νότια σύνορα της αυτοκρατορίας ή με τους Βογομίλους στη Βαλκανική (συνεννοήσεις με Νορμανδούς) κλπ.

Πρέπει δε εδώ να λεχθεί, ότι τα σπέρματα του νεωτέρου εθνικισμού απαντούν στις αρχαίες αιρέσεις και στην αιρετίζουσα διανόηση με την αναίρεση εκ μέρους των της ορθόδοξης καθολικότητας. Έτσι, χωρίς κανένα δισταγμό οι άγιοι Πατέρες αναφέρονταν -και αναφέρονται- στους αγίους του προφητικού Ιουδαϊσμού (Ησαΐα, Μωυσή, Δαβίδ). Ο Έλληνας - καπαδόκης Γρηγόριος Νύσσης θα προβάλλει λ. χ. τον Μωυσή ως πρότυπο θεουμένου. Οι άγιοι Εφραίμ και Ισαάκ, καύχημα της Ορθοδοξίας, ήσαν Σύροι, όπως σήμερα ως σέμνωμα της Ορθοδοξίας θεωρούμε και μεις, οι «εκ καταγωγής» Έλληνες, τον άγιο Σεραφείμ του Σαρώφ ή τον άγιο Σάββα τον Σέρβο. Οι αιρετικοί, όμως, (π.χ. οι Αρειανοί), προετοιμάζοντας την εμφάνιση του αυτοκράτορα

Ιουλιανού, θα στρέφονται «μονιστικά» στους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους, ταυτιζόμενοι κατά κάποιο τρόπο με τους σημερινούς εθνικιστές - αρχαιολάτρες, πού απορρίπτουν την Παλαιά Διαθήκη ως «εβραϊκό» (!) βιβλίο και τους Αγίους της (Προφήτες) ως «εβραίους». Η Π.Δ., όμως, αγία Γραφή ημών των Χριστιανών, οι Προφήτες άγιοι της πίστεως μας, ισόκυροι με τους Αποστόλους και τους Πατέρες μας, οι δε άγιοι Μακκαβαίοι παίδες μαζί με την αγία μητέρα τους Σολομονή και το δάσκαλο τους Ελεάζαρο τιμώνται ως άγιοι της Ορθοδοξίας την 1η Αυγούστου, διότι τα κριτήρια της Ορθοδοξίας ακριβώς δεν είναι εθνικιστικά, αλλά υπερεθνικά.

Η αίρεση πάντα θα αρνείται την καθολικότητα και, συνεπώς, και την υπερεθνικότητα, κινούμενη σε πλαίσια σαφώς φυλετικά και εθνικιστικά. Αυτό είναι ευδιάκριτο στην πορεία της «χριστιανικής» Ευρώπης και του δυτικού κόσμου ευρύτερα. Η αλλοτρίωση στην πίστη, μετά την εκφράγκευσή της, θα έχει στο χώρο της εθνικής συνειδήσεως σοβαρότατες συνέπειες. Ο όρος «έθνος» θα αποβεί στη Δύση φυλετική κατηγορία (nation - gens). Τι άλλο εκφράζει η «Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία του γερμανικού έθνους»; Ο Φραγκογερμανικός ρατσισμός, μάλιστα, θα έχει ως βάση το σώμα των «ευγενών», με την τάξη των οποίων θα ταυτισθεί τελικά το «έθνος» (αυτή την έννοια έχει ο όρος «έθνος - nation» στο Λούθηρο). Αναστροφή της πυραμίδας θα γίνει στη Γαλλική Επανάσταση (1789) -στην αρχή της βέβαια- όπου κατά τον Αββά Sieyes ο όρος «nation» ταυτίζεται με την «τρίτη τάξη», χωρίς όμως αλλαγή νοοτροπίας.

4. Η Ορθόδοξη καθολικότητα είναι η μήτρα, στην οποία κυοφορείται η υπερεθνικότητα. Ο μεγάλος ρωμηός πολιτικός του 19ου αιώνα, ο ληξουριώτης ριζοσπάστης Γεώργιος Τυπάλδος - Ιακωβάτος (1813-1882), συνήθιζε να λέγει: «Είμεθα πρώτα Χριστιανοί (ορθόδοξοι) και μετά Έλληνες», αποκρούοντας το εθνικιστικό σύνθημα των Βενετσιάνων κατακτητών και του νησιού του: «semo prima Veneziani e poi Christiani». Το υπερεθνικό, όμως, στην Ορθοδοξία δεν αναιρεί το εθνικό. Δεν είναι «ανεθνική» η ορθόδοξη πίστη. Δεν καταργεί το εθνικό στοιχείο, αλλά και δεν το αφήνει να λειτουργεί διασπαστικά. Όπου και όταν είναι ακμαίο το ορθόδοξο φρόνημα, εκεί βιώνεται η οικουμενικότητα και ρωμαίικη παναδελφότητα· όπου όμως επικρατεί η ενδοκοσμική προοπτική και εσχατολογία, εκεί κατισχύει η εθνικότητα ως φυλετισμός.

Η διαχρονικότητα αυτής της ορθόδοξης συνείδησης επιβεβαιώνεται από δύο κείμενα, που απέχουν μεταξύ τους 16 αιώνες, την Προς Διόγνητο Επιστολή (β' αι.) και τις Διδαχές του αγίου Κοσμά του Αιτωλού (ιη' αι.). Στο πρώτο κείμενο ορίζεται, ότι οι Χριστιανοί «πατρίδας οικούσιν ιδίας, αλλ' ως πάροικοι· μετέχουσι πάντων ως πολίται, και πάνθ' υπομένουσιν ως ξένοι- πάσα ξένη πατρίς εστίν αυτών και πάσα πατρίς ξένη». Δεν παύουν, δηλαδή, να είναι «πολίτες» (και πατριώτες), αλλά δεν δένονται με την προσωρινότητα του κόσμου. Αυτό το πνεύμα εκφράζει και ο Πατροκοσμάς: «η πατρίδα μου η ψεύτικη, η γήινη και ματαία, είναι από του Αγίου

Άρτης και από την επαρχίαν Αποκούρου... Ημείς, Χριστιανοί μου, δεν έχομεν εδώ πατρίδα. Δια τούτο και ο θεός μας έβαλεν τον νουν εις το επάνω μέρος, δια να στοχαζώμεθα πάντοτε την ουράνιον βασιλείαν, την αληθινήν πατρίδα μας». "Έτσι σκέπτονται οι αυθεντικά ορθόδοξοι, δηλ. οι Άγιοι. Η σκέψη δε αυτή δεν είναι προφανώς εθνικιστική, αλλά ούτε και διεθνιστική. Διότι, όπως ελέχθη, δεν καταργείται ο εθνισμός και η εθνότητα, αλλά ιεραρχείται στο «πραγματικό», που είναι το αιώνιο. Και κανείς δεν μπορεί να κατηγορήσει τον Πατροκοσμά για «εθνική μειοδοσία»!

Η Εκκλησία, ως εν Χριστώ κοινωνία, με τη λατρεία της κυρίως, διασώζει, εις πείσμα της πολιτικής και διπλωματίας, την ενότητα και οικουμενικότητα της Ρωμανίας / Βυζαντίου, με ενωτικό σύνδεσμο την ορθόδοξη πίστη. Γι' αυτό και παραμένει η Εκκλησία, ως σώμα, «το Βυζάντιο μετά το Βυζάντιο» (Νικ. Γιόργκα). Η Ρωμαίικη αυτοκρατορία συνεχίζεται με ένα άλλο τρόπο υπάρξεως μέσα στην Εκκλησία και μαζί η υπερεθνικότητα και υπερφυλετικότητά της. Μόνο, όταν αποδυναμώνεται η εσωτερική σχέση με την ορθόδοξη παράδοση, τότε ανατρέπονται αυτές οι ισορροπίες.

5. Έχει, όμως, ιδιαίτερη σημασία το γεγονός, ότι ο «φυλετισμός» (ρατσιστικός εθνικισμός) καταδικάσθηκε συνοδικά στην Κωνσταντινούπολη το 1872, με αφορμή τις πρώτες εκρηκτικές εκφάνσεις του εθνικισμού στη Βαλκανική, το πραξικοπηματικό Ελλαδικό αυτοκέφαλο (1833) και τη Βουλγαρική Εξαρχία (1870). Πρέπει δε να λεχθεί στη συνάφεια αυτή, ότι εμείς οι Έλληνες, κινούμενοι στο σύνδρομο του εξευρωπαϊσμού, καταλύσαμε πρώτοι την υπερεθνική παράδοση της Ρωμηοσύνης, οι πολιτικές δε Ηγεσίες των ορθοδόξων εθνών της Βαλκανικής ακολουθούν με σχολαστική ακρίβεια όλες τις πολιτειοκρατικές αυθαιρεσίες του ελλαδικού χώρου, χρησιμοποιώντας τες μόνιμα ως προηγούμενο. Και αυτό πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη, όταν διαμαρτυρόμενα για συμπεριφορές, όπως αυτή του Μπερίσα, έναντι του ελληνικού στοιχείου της Αλβανίας...

Η Σύνοδος του 1872 αντιμετώπισε τον εθνοφυλετισμό (εθνικισμό) ως αίρεση. Βέβαια, αναφέρεται στο «βουλγαρικόν ζήτημα», διότι το «ελλαδικόν» είχε «λυθεί» το 1850. Ο φυλετισμός χαρακτηρίζεται ασυμβίβαστος με την Ορθοδοξία, ως προβολή της φυλής και του έθνους εις βάρος της πίστεως, με συνέπεια τη διάσπαση της ενότητας της Εκκλησίας. Το κείμενο είναι σαφές: καταδικάζει τις φυλετικές διακρίσεις και εθνικές έριδες και τις διχοστασίες, πού αναιρούν την «ενότητα της πίστεως». Ο φυλετισμός (εθνικισμός) καταδικάζεται ως «καινή δόξα», «ξένος» προς την ορθόδοξη παράδοση και «νεωτερική λύμη». Η Εκκλησία -υποστηρίζεται- δεν μπορεί να γίνει ποτέ «εθνική», δηλαδή «φυλετική». Και αυτό, πράγματι, ήταν το καίριο πρόβλημα για τη βαλκανική πραγματικότητα το 19ο αιώνα, όταν, με την επίδραση της Γαλλικής Επανάστασης και των ευρωπαϊκών εθνικισμών, η αναφορά δεν ήταν πια στην «εν Ελλάδι», στην «εν Βουλγαρία» ή στην «εν Σερβία» Ορθοδοξία, αλλά στην «ελληνική» (όχι: ελλαδική), στη βουλγαρική και στη σερβική Ορθοδοξία.

Η Ορθοδοξία, έτσι, από παράγων ενότητας και συνοχής, γίνεται δύναμη διασπάσεως, διότι φιλτράρεται με τις εθνικιστικές ιδέες, πού υποτάσσουν την καθολικότητα της πίστεως στην εθνικιστική - φυλετική ιδέα. Το λεγόμενο «μακεδονικό» ή, καλύτερα, «σκοπιανό» και το «βορειοηπειρωτικό» συναρτώνται με τον εθνικισμό της Βαλκανικής, που περιθωριοποιεί την πίστη ή την υποτάσσει στις εθνικιστικές σκοπιμότητες. Είναι επίκαιρος εδώ κα'ι πάλι ο λόγος του Γ. Ιακωβάτου: «Οι Αλβανοί της Ηπείρου (όταν είναι) ορθόδοξοι, είναι "Έλληνες· άμα εισεχώρησεν ο όφις του παπισμού εις την Αλβανίαν, και το ήμισυ αυτής εγένετο παπικόν, δεν είναι "Έλληνες»! Και σ' άλλο σημείο: «Άνευ θρησκείας (εννοεί: ορθοδοξίας), Φράγκοι, Αλβανοί, Βλάχοι. Μετά θρησκείας ομογενείς» (δηλ. του ιδίου γένους, ορθόδοξοι και Έλληνες). Έχει μεγάλη σημασία, ότι τη συνοδική απόφαση του 1872 υπέγραψαν και πρώην Οικουμενικοί Πατριάρχες, αλλά και οι Πατριάρχες Αλεξανδρείας Σωφρόνιος και Αντιοχείας Ιερόθεος και ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Σωφρόνιος. Οπότε το κείμενο έλαβε πανορθόδοξη σημασία.

6. Από τις προϋποθέσεις αυτές προσδιορίζεται η δυναμική, πού μπορεί να αναπτύξει η Ορθοδοξία στη σημερινή κρίση του ευρωπαϊκού και βαλκανικού χώρου. Η Ορθοδοξία, όμως, προϋποθέτει ορθοδόξους, πατερικό δηλαδή φρόνημα και καθολικότητα σκέψης. Η ορθοδοξολογία είναι εύκολη, ακόμη και για πολιτικούς, πού την αγνοούν ή την απορρίπτουν με την πολιτική ή και τη βιωτή τους. Η Ορθοδοξία, όμως, μόνο μέσα στην εν Χριστώ ελευθερία μπορεί να λειτουργήσει και να αποβεί ευεργετική στα ορθόδοξα έθνη. Η υπογραφή της Ορθοδοξίας σε οποιαδήποτε πολιτική την αποδυναμώνει, πολύ δε περισσότερο η ταύτιση της με οποιαδήποτε πολιτική ή ιδεολογία. Διότι η Ορθοδοξία ιδεολογικοποιούμενη αποορθοδοξοποιείται. Η Ορθοδοξία είναι Χριστοκεντρικό φρόνημα και συνείδηση, που ενσαρκώνεται σε τρόπο ζωής, και μόνο μέσα στα όρια αυτά της αγιοπνευματικής εμπειρίας μπορεί να παραμείνει δύναμη ενοποιητική και να αναπτύξει την ενωτική δυναμική της.

Αυτήν ακριβώς την παράδοση ενσαρκώνει -και σήμερα- ο τόσο σκανδαλιστικός, για όσους έχασαν την επαφή με την ορθόδοξη παράδοση, λόγος του Σεβασμιωτάτου Επισκόπου Μπάτσκας και Νοβισάντ και Καθηγητού Πανεπιστημίου Ειρηναίου (Μπούλοβιτς): «Εγώ Σέρβος γεννήθηκα και Έλληνας θα πεθάνω». Οι ολιγότερο ευρωπαϊκά εξελιγμένοι ή προσανατολισμένοι ορθόδοξοι αδελφοί μας στα Βαλκάνια και οι Ρωμαιορθόδοξοι (ρουμ-ορτοντόξ) της Εγγύς και Μέσης Ανατολής συνεχίζουν να ζουν συνειδησιακά στην πανενότητα του ρωμαίικου - ορθοδόξου Γένους. Έτσι, ενώ οι πολιτικές επιλογές των ηγεσιών τους ενίοτε λειτουργούν διασπαστικά, η ρωμαίικη - ορθόδοξη συνείδηση δημιουργεί ενότητα υπερεθνική, με τη συνεχή αδελφοποίηση όλων των Ορθοδόξων μέσα στο Κυριακό Σώμα, την Εκκλησία.

Μέσα στην Εκκλησία και δια της Ορθοδοξίας ζουν η Ρωμανία και η ενότητα της. Γύρω από την Αγία Τράπεζα και με τη συμμετοχή στην Ευχαριστιακή σύναξη και σύνολη τη ζωή της Εκκλησίας πραγματώνεται η υπερεθνική ενότητά μας στα όρια

της «κατά Θεόν πατρίδος». Ο λόγος του Σεβασμ. Ειρηναίου δηλώνει, πάνω απ' όλα, την αρμονική και ισόρροπη σύνδεση εθνικότητας και υπερεθνικότητας (ή υπερεθνότητας), μέσα στην αγιοπνευματική ζωή και σχέση και όχι απλά στις «ορθοδοξολογίες» και τις προτάσεις για «ορθόδοξα τόξα» των ορθοδοξολογούντων και, Ίσως, αγνοούντων παντάπασι την Ορθοδοξία ως ζωή «εν Χριστώ» και εν «Αγίω Πνεύματι». Χωρίς πατερικό φρόνημα και εμπειρία, κάθε λόγος για την Ορθοδοξία είναι απλή πολιτική και γι' αυτό δεν πείθει τους Ορθοδόξους.

Μέσα στην αγιοπνευματική ατμόσφαιρα της Ορθοδοξίας, ο Σέρβος, πράγματι, είναι "Έλληνας και ο Έλληνας Σέρβος, αλλά και Αφρικανός και Ασιάτης και Αμερικανός και Ευρωπαίος. Στην τραγωδία της τέως Γιουγκοσλαβίας ο Έλληνας Ορθόδοξος δεν συμπάσχει με τους Σέρβους, διότι παραδοσιακά και αυτοί είναι ορθόδοξοι, αλλά διότι (και όταν...) είναι «εν δικαίω», αγωνιζόμενοι για την ιστορική ύπαρξη και συνέχεια τους. Το ίδιο, δεν συμπαριστάμεθα μόνο στους Βορειοηπειρώτες, επειδή είναι Έλληνες, αλλά σ' όλους τους Αλβανούς Ορθοδόξους, διότι αδικούνται. Η ορθόδοξη συνείδηση είναι, εξ άλλου, υπέρ των μουσουλμάνων, όταν και αυτοί αδικούνται και καταπιέζονται. Αν δεν ενεργεί έτσι η ορθόδοξη συνείδηση, δεν μπορεί να είναι ορθόδοξη. Γι' αυτό δεν μπορούν να υπάρξουν ποτέ συμπαγή και μονοδιάστατα «ορθόδοξα τόξα», όπως τα θέλουν οι πολιτικοί, ενεργούντες κατά κανόνα με κοσμικό πνεύμα και προϋποθέσεις. Σε τελευταία ανάλυση, πρέπει να γίνει κατανοητό, ότι δεν υπάρχουν σήμερα «ορθόδοξοι λαοί» ή «ορθόδοξες κυβερνήσεις», πού μπορούν να ενεργούν καθολικά «ορθοδόξως», αλλά μόνο ορθόδοξα πρόσωπα στους λαούς και ίσως και σε κυβερνήσεις, και μόνο αυτά μπορούν να ενεργήσουν ορθόδοξα. Όπως, όμως, η χωρίς ορθόδοξους προϋποθέσεις ορθοδοξολογία αποβαίνει επιβλαβής για την Ορθοδοξία, το ίδιο και η θρησκειοποίηση της Ορθοδοξίας, συμπορευόμενη σε μας τους νεο-έλληνες με την αρχαιοπληξία και ελληνομανία, βοηθεί την ανάπτυξη του εθνικισμού - ρατσισμού, οδηγώντας στην απορθοδοξοποίηση του λαού μας.
Όπως, όμως, αποδεικνύουν τα πράγματα, δεν εργάζονται μόνο οι αρχαιόπληκτοι εθνικιστές εναντίον του αληθινού πατριωτισμού - εθνισμού, αλλά και πολλοί αθεράπευτα ευρωπαϊστές. Ενώ όλο το 19ο και 20ό αιώνα η Ευρώπη καλλιεργούσε την εθνι(κιστι)κή υστερία στα Βαλκάνια, για να μπορεί να έχει εύχρηστα προτεκτοράτα, σήμερα, μέσα στην προοπτική της Ενωμένης Ευρώπης, χρησιμοποιώντας ως όργανα κάποιους κονδυλοφόρους του δημοσιογραφικού, αλλά και του επιστημονικού χώρου, επιδιώκει να αμβλύνει, ώσπου να το νεκρώσει, το εθνικό-πατριωτικό φρόνημα, ενώ κύκλοι της εμμένουν πεισματικά στον εθνικισμό - ρατσισμό τους. Είναι ανάγκη, συνεπώς, να συνειδητοποιήσουν και οι Έλληνες «εθνικιστές», ότι με την τακτική τους συμπλέουν, τελικά, με τον ευρωπαϊκό εθνικισμό - ρατσισμό, δολοφονώντας τον αυθεντικό πατριωτισμό, πού θεμελιώνεται μόνο στην άδολη φιλανθρωπία της Ορθοδοξίας των Αγίων μας. Παράλληλα, όμως, βλάπτουν και την υπερεθνική ρωμαίικη ενότητα του Ελληνισμού με την υποτίμηση της Ορθοδοξίας ή την «εθνικοποίηση» της, δηλαδή τη διαστρέβλωση της κατ' εξοχήν

ενοποιητικής μας δύναμης στους δύσκολους καιρούς μας. Τελικά ο με αυτή την έννοια «εθνικισμός» δεν αποβαίνει αρνητική δύναμη μόνο για την πίστη και παράδοση μας, αλλά και για το ίδιο το Έθνος, το όποιο διατείνεται ότι θέλει να προφυλάξει.

(Πηγή: Ιερά Μητρόπολη Γερμανίας)